

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Reden und Arbeiten der Societas Latina - Cod. Karlsruhe 3420, 1-4

49 Vorträge in wörtlicher, meist eigenhändiger Wiedergabe - Cod.
Karlsruhe 3420,1

Sonntag, Karl Gottlob

[Karlsruhe], 1772-1776

[Leusler, Johannes Theophorus]: Descriptio republicae, 18 Jul ao. 1774

[urn:nbn:de:bsz:31-99825](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-99825)

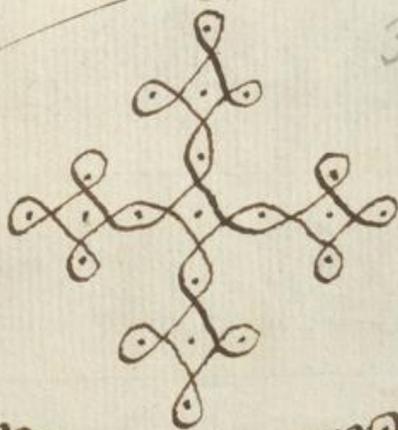
Descriptio reipublicae.

Johannes Theobaldus
Leusler.

J. 18^{to} Jul. a. 1774.

30 April. 1774.

247. or. I



218.

Leipzig

Leipzig

Leipzig

Leipzig

the con
public
usque
ca di
vire
quod
lopi
et con
conju
firm
quod
nim

219
Director Excellentissime
Socii honoratissimi

Ad conservandam confirmandamq[ue] rem
publicam animorum quandam inter civibus
conjunctionem ita esse necessariam, ut sine
ea divelli debeat atq[ue] desumpti societatis
vinculum, neq[ue] quonquam, qui non singulari
quodam patriae habebatur amore nomen
boni civis mereri, dubio est adeo procul,
ut communis civium erga patriam amor
conjunctaq[ue] pietas firmum fore atq[ue]
firmissimum civitatis fulcrum et anima
quasi rei publicae esse videatur. Si enim
animorum quaedam inter amicos concordia

omnium amicitiarum atq; societatum
 vincula connecti arctius continerique
 certum est, dubitari profecto non potest,
 quin, quantum ad conglutinandas amici-
 tias valet animorum consensus, tantum
 etiam afferat civium erga rem publicam
 pietas ad conservandam civitatem prom-
 vendamq; uniuscujusq; quo consistit rei-
 publicae corpus, membri felicitatem,
 Quae cum ita sint, cum tantam ad augen-
 dam rei publicae salutem civium amor-
 vim habeat, nihil sane aequius, nihil
 justius, nihil amabilius inveniri, nil
 ad quod perficiendum majore gaudio de-
 beat quoq; accedere, potest excogitari,
 quam officium illud, quo patriam, quo
 civitatem, quae nos in lucem editos
 aluit et in gremio suo altos fovet,
 amare obligamur atque complecti.

at vero jam alios eorum largissimos talis
 amoris fructus procreant, quanta esse
 vis, quam non in senum tantum mentibus,
 quos corpore quidem infirmos ac confectos
 prudentia fortes in patriae auxilium
 sollicitat, non virili solum aetate, quae,
 ut corporis viribus, ita mentis robore
 patriae consulit, sed in teneris etiam ju-
 venum animis exprit, quos quidem suis
 quasi calcariibus incitatos, ad optima quae-
 vis audenda stimulat, ac propositis rudimen-
 tis, tales denique reddit, qui ad patriae civiumque
 felicitatem afferri aliquid possunt.

Juvenem enim semper sequere, ut ni-
 hil unquam, quod sanctissimis religionis
 virtutibusque repugnet officiis, perpetret,
 ita ab omnibus, quibus imprimis laborare

solet juvenilis aetas, abhorreere vitiis,
 et omnes, quae ad alia avocare animum atq; infir-
 mae possent, occasiones summo studio vitet,
 quid insolitum magis atq; inauditum?
 Ita autem se gerunt, quantum quidem tru-
 stis mana patitur imbecillitas, ita abhor-
 reant, qui se dulci illius officii jugo subji-
 unt. Quid tam est praeter consuetudinem,
 quam adolescentulum tanto rerum divina-
 rum humanarumq; flagrante studio, ut
 ei se totum tradat? nihil omittere,
 quod ad penitioem earum perducere cogni-
 tionem possit, indagandis illis et per-
 se studiis fatigam dare operam, iustq; praesi-
 diis animum ad maiora nitentem praemuni-
 flagrant illi, nihil omittunt, dant operam
 praemuniant. Quos enim magis imbecilli-
 tatem suam sentiunt atq; infirmitatem

eo magis studium pro patria incenditur
 eoq; majorem adhibent operam, ut tandem
 aliquando in numerum bonorum civium
 referri mereantur. Hoc enim naturali
 quodam instinctu, sive splendore illustri,
 morum antiquitatis exemplorum, sive
 institutionis ope patriae amor adeo
 in mentibus eorum exarsit, nunquam
 sane negatius excedent terminis, in
 quos ipse naturae potestas coarctata,
 sit, neque exemplum vestigia aut disci-
 plinae normam sequi cessabunt.
 Santa est, cui honoratissimi, tan-
 ta est vis illius virtutis, quae, si rei,
 publicae spectes utilitatem, inter o-
 mnes primum locum obtinere mihi
 suo quasi jure videtur. Ego quidem animo

mihi fingens civitatem, cujus omnes
 civis patriae amor inflammas tenet, vi-
 deor mihi cernere florentissimum illius
 rei publicae statum, in quo non ipsi tantum
 rei publicae moderatores splendidissima
 pietatis erga patriam exempla exhibe-
 re videntur, verum juvenus etiam ad exem-
 plar majorum conformata summis
 viribus ad ea contendat quibus publica
 salus contra omnes malorum insultus
 stabilietur. Videor intueri rem-
 publicam, in qua qui regunt regunturque
 communi patriae amore frabentur,
 Lais fammente tam dura, tam ab omni
 sensu nuda et aliena probe esse, ut
 patriae amorem abnegare vellet, quem illa
 summo quidem jure ab unoquoque esse postulat.

Cujus quidem de quo adhuc dixi amoris,
 dum ego haud dubias feci illas in me
 sentiam, equidem mihi hodie
 magnam negotium, ad propositis parti-
 clarissimis amplissimorum, quibus civi-
 tas quaedam superbit vicorum caeteris,
 partim splendorem reipublicae demon-
 strato, optimum quemq; ad certamen
 quoddam in praestando illo officio pro-
 vocem.

sum multa in historicorum libris legun-
 tur, quae singularem moerentur admi-
 rationem, tum ea profecto primam
 locum obtinet, potentissimorum regio-
 rum, quae unquam vidit terrarum
 orbis, ruina, rerumq; publicarum floren-
 tissimarum amplissimarumq; repentina

conuersis. Vix credi, vix intelligi po-
 test, quomodo tantae imperiorum tantae
 rerum publicarum accidere possint conuer-
 siones, ut a summo potentiae ac felicitatis
 fastigio ad infimum contumtionis et mise-
 ricordiae gradum descenduntur. Admiramur in-
 ritum Carthaginiensium, propuli illius, omnium
 longe celeberrimi, cui tanta quidem erat
 armorum virtus atq; potentas, ut cum poten-
 tissima romanorum gente de summo solius
 terrae imperio certaret. Majore vero admi-
 ratione obstupescimus, legentes in histo-
 riarum monumentis, illam ipsam cele-
 berrimam potentissimamq; urbium reginam,
 orbis terrarum diuicium, Romam, ex
 tanto rerum fastigio praecipiti lapsu
 dejectam esse, et a barbaris genibus

consultam. Incredibilis memoratu
 hujus rei publicae potentia, quae per
 tot secula floruerat, arma inoicta,
 fortissimorum hostibus formidolosa, vir-
 tus ac sollicitudo civium, quos tot
 res bene prudentibus, quae ipsae novimus,
 ea sane omnia incredulum tantae
 rei publicae dubium redderent, nisi veri-
 tas ejus certissimis scriptorum, quibus
 fides abnegari nequit, testimonio nitetur,
 ac nisi esset exploratissimum,
 ea corruptis romanorum moribus,
 ea vitis, in qua seipsum a via virtutis
 illi deflexerant, ea salutis publicae
 neglectu, tanquam ex impurissimo
 fonte, tantas miseras, atque calamitas,
 des Romanae, Haec quae bellorum

rerum usu et animi magnitudine semper
 invictos sese omnibus terrarum populis
 antea praestiterant, qui nunquam, nisi
 Jethi Marte conflixerant, quinquam e
 proclis, nisi victores discesserant, tandem
 turpissima caede perniciosis viciorum
 armis succubere. Illud quidem inficias
 ire nemo potest, eam esse humanarum rerum
 naturam, ut quaecumq; oriuntur, etiam
 si saeculis innumerabilibus steterint,
 tandem aliquando aboriuntur necesse
 sit, et summa adeo quaeq; regna ab impo-
 ,ria siue sua gravitate ac pondere, siue
 hostium impetu, siue civilibus armis,
 siue popularibus moribus quondam subverti,
 siue vetustate caduca frangi, suae senectu-
 ,te tabescere, Verum tamen a veritate proci-
 me desponsurum me arbitros, affirmare

conantem

229.

Omnes causas, ut saepius splendidissima
regna, amplissimaeque respublicae pristinum
suum splendorem, pristinam auctoritatem
amiserint, ab ea repetendas esse, quae
perniciosissima rerum omnium pestis
esse videtur, morum corruptione, facilius
et populum quamquam infirmum, vel
formidolosum hostem, irretitum tamen
vitiis illecebris, virtute duce superadu-
rum, difficiliorem autem victoriam populi,
vitiis tabe infecti, contra moderatum
hostem et a vitiis corruptis integrum
fore. Hinc factum esse puto, ut inveni-
erint inspicillata quaedam, quibus integritas
morum servaretur, quibusque tanquam remediis,
non tolli quidem peritus impediri, differri
tamquam ac prorogari possent, tam minus impe-

siorum rerumq; publicarum interitus,
 Quemadmodum enim mors ea tolera,
 ,betior judicatur, quae post disturbam
 ai placidam senectutem sensim irrepit,
 ita quoq; rei publicae conversionem vel
 occasum judicamus naturae magis con-
 gruentem, quem post infinita pene sae-
 cula paulatim fieri animadvertimus.
 Invenimus quidem, qui eam demum crede-
 rent beatam rem publicam, in qua
 nulla legis vi cives coercerentur; sed
 ea est hominum natura, ea mens, ut
 paulatim a recto virtutis tramite
 seu cursu deflectat ac praecipiti lapsu pessime
 cadat, nisi alterius suffulcatur, quemad-
 modumq; gravi humoris vel ab aliovento,
 rum impuritate, vel copia collecti san-
 dem morbos contrahunt, et corpori esdi,

um afferunt; ita quoque in feminum aetate
 inis vitia saepe, vel ab educatione sumpti
 vel etiam ab ea, quae inest in feminum
 ingenio, pravitate collecta, foras erum,
 et prout, ut necesse sit, nova supplicia rovis
 peccatis et acerbiores poenas gravioribus
 flagitiis irrogari. Cum igitur tanquam
 pro se ferant vitia perniciosam, ab ipso populi,
 invidi antea virtutis auxilio, tandem
 vitis implicati, ab omni divina ope
 insolatione destituti in infimam misere-
 riam delapsi sunt; leges vero utilitate,
 sem tantam, ut non deterrere solum
 a sceleribus poenarum minis, verum
 propositis etiam praemiis pessimum quem
 ad virtutem revocare possent; dubitari
 profecto non potest, quin illud imprimis

in re publica constituta bene et ordi-
 nata sit requirendum, ut legibus sufful-
 ciatur, morum integritatem, civium fer-
 ritatem, solius denique rei publicae conser-
 vationem spectantibus et amplificationem.
 Hoc etiam rem publicam bene institutam
 dicimus, quae ad verum decus et honestatem
 dirigetur, etiam si prematur inopia,
 si ab hostibus obsessa, si ab amicis de-
 serta, si denique omni genere calamitatum
 obruta esse videatur. Quis vero civitatem,
 quae solo fertili sit et ubere locuples, ho-
 minum multitudine abundans, amicis
 carissima, hostibus formidolosa, armorum
 vi potens, propugnaculis bene munita,
 praecellare institutum putet, si omni que-
 rit scelerum ac flagitiorum immanitate
 cumalata? Illud enim in omni civitate so-

, tale primum est omnium saniorum officium,
 ne unquam aliquid moliantur, quo turbata
 possit domestica tranquillitas, et ad
 ea procius contendant, quibus contra
 omnes discordiarum impetus stabili-
 tur. Quam longe vero plerumque ab illo offi-
 cio discederent? Quosq; multi a libidinum
 insania raperentur? Nonne pauperes, cupi-
 siosa divitiarum specie decepti, ab infesto
 quidem paupertatis iugo sese liberaturi
 opes aliorum, quas almae providentiae libe-
 ralitas majores illis largita est, vel
 necesse ac cedibus sibi vindicare conarentur?
 Quin imo? Nonne multi, quibus divina
 virtus majores divitias amplioresq;
 honores concepsit, superbia elati, insigni
 cupiditate impulsu liberati patriae
 civiumq; insidiarentur, nisi leges essent,

quae stricto quasi ad vindictam gladio
 tanta scelera prohiberent? Ego quidem
 univarsam patriam ob oculos ponens rei publi-
 cae constitutionem, omnia illa latissimas
 cumulo conjuncta et congregata animas,
 verito, quae ad recte beneque institutam
 rem publicam pertinent. Per nos praestant
 & legitima instituta, quae consilium persequi,
 & eorum prudentia legumlatorum tradidit,
 & eorum excohitavit. Video leges, quibus omnia
 rei publicae membra tanquam archetypis
 vinculo inter sese copulantur. Video leges,
 quibus eo propius ad summam felicitatem
 accedit civitas, quanto magis industria
 ab unoquoque vive observatur. Hic sunt
 cives, qui cum officiis illis, quae patria
 debent spontaneam obedientiam, spontaneam
 & am pietatem conjungunt. Hic sunt cives

qui non legum severitate, non poenarum
 minis, quibus improbi ab injuriosa, sauro,
 rosq; vita avocentur, perterriti, sed
 ipso quasi numinis cujusdam afflatu,
 cog, quo animus cujusq; inflammatus est,
 patriae amore admoniti, omnes curas, omnes
 labores, omnes opes suas salutis et amplifi-
 cationi patriae impendant. Hic a reli-
 gionis studio, impietas, hic ab integritate,
 perfidia, hic ab animorum firma conjuncti-
 one, odium atq; infidia, hic a temperantia
 et moderatione, libido, hic a liberalitate,
 avaritia, hic a fragalitate et parsimonia,
 prodigalitas, hic a modestia et animorum
 justa demissione, Superbia, hic mollesces, a
 constantia, hic altivum appetitus, a for-
 titudine, hic discordia deniq; hic dissidium

a firmissimo ac fortissimorum societatum re-
rumque publicarum vinculo, a concordia
dirigitur, refrenatur, vincitur.

Sed ut omnes rei publicae cives et copari-
tius in recto virtutis tramite duantur,
ut luxus libido, licentia, luxuria et fastus
cum aliisque turpi vitiorum comitata pro-
ut ab ea proferantur, ut patria quasi
omnium virtutum esse propositum, illud in-
primis multum proderit, si illi, qui
praesunt rei publicae non legibus tantum
sed vitae potius bene institutae exemplo
illis, tanquam facce quaedam, late splen-
dente praecesserint. Est enim subjectis
omnibus haec quasi lex ab ipsa natura
insita, ut omnia majorum dicta, facta,
gestus, mores accuratissime imitentur,
atque in id unum intentos habeant oculos,

ut eorum singula vitia, virtutes omnium
 denique corporis et animi habitum ipsius animis
 mentibusque expressum habeant, ut recte
 me Plinium veram principis consiliam
 appella verit eamque perpetuam, ad quam
 dirigimus et ad quam conver timur.
 Haec est illa ab antiquissima aetate posse,
 vitati tradita disciplina, quae si sit
 fuerit civilis princeps, talem etiam
 populum futurum. Quae cum ita se habe-
 ant, cum tantum valeant principum exem-
 pla ad conformandos et in utramque partem
 mutandos suorum mores, sumo pericaven-
 dum est, ne viri, nisi optime ex disciplina
 uberius etiam a natura informati populo
 spectandi exhibeantur. Est enim naturae
 maxime consentaneum, ut quantumvis

potentia, quantum maiestate alius major
 est, tantum etiam fortitudine, confan-
 sia, sanctitate, iustitia, integritate ali-
 arumque virtutum gloria alios antecellere
 debeat. Quod si igitur illi, qui generis nobi-
 litate, qui divitiarum magnitudine alios
 excellunt, alios etiam aliqua virtutum
 praesentia superare debeant, quanto tan-
 dem maioribus illos, qui munerum aucto-
 ritate atque magnificentia super alios emi-
 nent, virtutibus elucere oportebit? Quam
 egregio naturae dotibus, quo de auctoritatis
 fecundissimo genio illi ornati sint necesse
 est, qui muneribus funguntur, quae publi-
 cam civitatis ac populi salutem sibi tra-
 hent propositam? Recte enim gerere rem
 publicam, labefactatum rei publicae fan-
 damentum fulcire atque stabilire, flo-

retem statum conformare, sustinere deus
 et dignitatem civitatis, ordinare perite
 atq; disponere causas et dispositas capti,
 "care se licet, tueri se bareq; auctoritatem,
 colligere hominum studia penetrare
 sensus, animorum habenas tenere, et
 hinc amore, hinc reverentia eodem im,
 "plere ut proficit, qua vi ingenii, qua
 judicii gravitate, qua consilii copia,
 quo scientiae apparatus, quibus prudentiae
 opibus, quibus facundiae viribus, qua so-
 lertia deniq; qua curarum vigilantia,
 qua ad omnia naturali dexteritate opus
 est? sunt hae virtutes ita semper cum
 splendore istorum munerum conjungendae,
 ut nulla quidem ratione, nulla occasi-
 "one, nullo tempore profus ab illis superari

posse, sed sempiternae potius eorum
 comites esse debere videantur. Nihil
 enim est turpius, nihil indignius,
 nihil fieri potest, quod naturae majis
 repugnet, aut ab omni humanitate
 sit alienum magis, quam si dignitas,
 si splendor, si gloria munerum augu-
 stissimorum tenebrosa quadam vitio,
 etum caligine obducitur. Sum vero
 multa sunt, eaq; tanti momenti, quae
 bonis reipublicae administratoribus
 pro universo reipublicae corpore sunt ob-
 servanda, tum ea profecto haud negli-
 genter est cura, quae incrementis et
 amplificationi litterarum et eruditionae
 juventuti est impendenda. Si enim rationa-
 ri sapienter recteq; velimus, una profecto

241.
est doctrina, quae inter omnia felici,
Latis humanae praefidia locum obtinere
principem debeat et longe caeteris
anteferi. Quae enim Athenis, celeberrima
rimae istae inter omnes Graeciae civitates,
des, reipublicae, quae antiquae Romae,
tum civitati fama major, quae gloria
praestantior contingere potuit, quam
quod illa quidem omnem sapientiam
omnem doctrinam procreavit, haec vero
aemula Graeciae, non bellis tantum
artibus, sed sapientiae quoque studere,
et armorum simul atque litterarum
gloriam ad se transferre coepit. Quam
quod utraq; copiosissima virorum
eruditissimorum multitudine abunda,
vit? Jucundissimus vero cum in multis,

lumen eo quoque maxime cernitur
 litterarum fructus, quod omnium tem-
 poris interstitiorum celsa mole,
 ista, quae memoria sunt digna, se-
 abolere non patiuntur. Nam et artes
 perierant, evanuerant iura fides et
 totius religionis officia quaeque corru-
 rant, nisi remedium infirmitatis
 humanae litterarum usum mortalibus
 divina misericordia procurasset. Quis
 enim Alexandros sciret, aut Caesares,
 quis Stoicos aut Peripateticos mira-
 retur, nisi eos insignirent monumen-
 ta scriptorum? Res memorata digni-
 tate, res illae, ab antiquis maioribus
 praeclearissimae gestae, heroicae illae
 virtutes, quibus illi claruerant, ea sane

omnia sunt sub umbrosis ignorantiae
 tenebris lateant, Quis vero utilitatem
 quandam ex largissimis istis litterarum
 fontibus haurire, quis reliquas ingenii
 veterum scriptorum admirari satis,
 quis vim divinae illius eloquentiae,
 qua Cicero nesimortalem gloriam adepti
 sunt, percipere, quis elegantiam grae,
 stantiamq, quam celeberrima ista prima,
 Graecorum Romanorumq, dum
 litterae, dum eruditio, dum artes scien-
 tiaeq, florebant, semper sibi antea
 sunt vindicata, sentire, Quinimo?
 quis reconditos verae sapientiae the-
 sauros recludere, quis Leippum, quis vir,
 kutam, quis officia sua plus cognoscere

poterit, nisi singulari quodam flu-
 dio ad rectam litterarum cognitionem
 incubuerit? Quem admodum enim cum
 terra neq; radiante solis lumine,
 neq; lunae splendore collustratur,
 omnia obscura sunt et indisereta,
 ita quoq; in animo nulla eruditione
 nullisq; litteris imbutis, confusa et in-
 ordinata jacent universa. Imo etiam
 ab omni corporis formositate et ab omni
 animi praestantia, qua auctor et opifex
 rerum nos ornavit, desolatus est homo,
 nisi quidem aliqua disciplina fuerit
 instructus. Etenim habent homines
 animam quidem et rationem, qua recta
 a pravis; honesta a turpibus de carnore
 possunt ac separare; nisi tamen eam de-

et inis atq; proaclaris artibus exco,
 luerint, vel ipsis bestis sapienteris,
 res evadant. Quae cum ita sint, cum
 abdicandis vitiis ad optandis virtutibus
 nihil impensius prodesse, nihil ad perfici-
 endas ingenii vires magis conducere
 possit, quam recta quaedam litterarum
 cognitio, quid ad gloriam rei publicae
 magis accedere, quid civitati felicius
 contingere potest, quam si ejus admi-
 nistratores in promovendis artibus
 et scientiis inq; educanda erudiendaq;
 juventute curam adhibeant hanc
 contemnendam.

246

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely a list or account.]

21

[Faint handwritten text on the right edge of the page, including the name "Georg".]